

KÖNYVEKRŐL

Géczi János: Pedagógiai tudásátadás

Iskolakultúra, Pécs, 2005. 102 oldal

A tanulmánykötet a pedagógiai jellegű tudásátadás két területével foglalkozik, két olyan témakörrel, melyben a szerző mint művelődéstörténész eminensen kompetens: egyfelől a neveléstudomány és a művelődéstörténet – a szerző által bensőségesebbnek óhajtott – viszonyával, másfelől a magyar pedagógiai szaksajtóval, melynek – mint az Iskolakultúra főszerkesztője – egyik meghatározó személyisége.

Az első három írás jócskán átfedi egymást, mondhatni notóriusan ugyanazt mondja, de – már csak azért is, mely ugyanabban a folyóiratban (Új Pedagógiai Szemle) jelentek meg –, sajátos „bővítvényekkel” is rendelkeznek. A *neveléstudomány történeti dimenziói* című írásában a szerző a neveléstudomány és a művelődéstörténet egymást átfedő halmazában helyezi el a szerző: a művelődéstörténeti szemléletű neveléstörténetet, ami a hazai felsőoktatási gyakorlatból még jobbra hiányzik, noha Hazánkban is elég sokan szorgalmazták, mind a neveléstudomány, mind a művelődéstörténet jeles képviselői *Kármán Mórtól R. Mészáros Istvánon és Zsolnai Lászlón keresztül Várkonyi Ágnesig*. Ezek a neveléstörténetek nyugati történetek, melyekből hiányzik mind a bizánci keresztény, mind az iszlám vonatkozás és az összehasonlító kurzusok, nem világképekből vezetik le a gyermekképet, nem foglalkoznak az intézményen kívüli neveléssel, nem kap bennük egyenlő mértékű súlyt az egyidejű és a történeti tárgyalás. A hiány pótlására a Pécsi Tudományegyetem Tanárképző Intézetében történt a legmeggyőzőbb kísérlet az egyidejűleg felveendő neveléstörténet és művelődéstörténet kurzusokkal, valamint az őket kiegészítő forráselemző gyakorlatokkal. A pécsi innováció személetét és részben tartalmát is érzékelteti a *Világkép – emberkép – pedagógikum* című írás, mely nyomatékkal arra a figyelmeztet, hogy történeti világképeknek szerves része az embernek a természethez való viszonya és az élettudományi ismeretek, és ez a kozmológia és természetkép kimutatható a pedagógikumban: mind az iskolán kívüli nevelésben, mind az intézményes oktatásban. Mindezt a szerző Arisztotelész példáján mutatja be, vagyis a filozófus természetismeretére épülő kozmológiájából levezetett pedagógiájában. A szerző ennek alapján az élettudomány-történetnek, valamint a világkép- és gondolkodás-történetnek a pedagógus-szakképzésbe való beépítését szorgalmazza, ugyanakkor ennek egyik akadályát is diagnosztizálja: „A tudásátadás társadalmi algoritmusáról, a taneszközrendszerben kivonatolt tudás jellemzőiről, az iskola szintjén megvalósuló civilizációs mintákról, a jövő érdekében megkonstruált múlttudatról vajmi keveset tudtunk meg”.

Annak ellenére, hogy a szerző kétségkívül „továbbgondolja” a témát (vagyis a szó legjobb értelmében vett „rögeszmejét”), a *Neveléstudomány – neveléstörténet* című írás az előző kettőhöz képest már elég kevés újat mond. Zavaró kifejezések is előbukkannak eben az írásban, például, amikor a nyugat-európai katolikusokat a katolikusokkal azonosítja, és amikor „görög-római-keresztény-nyugati katolikus” hagyományról, majd „nyugati katolikus/protestáns megbontás”-ról beszél. A tanulmány zárófejezetében *Géczi Mészáros György* Iskolakultúrában megjelenő tanulmányát¹ mint a nevelési kultúrtörténet figyelemre méltó teljesítményét említi. *Mészáros* valóban szenzációs írása (melynek felfedezője az Iskolakultúra főszerkesztője) szerintem két tipikusan mai jelenség (a techno-house party és a ma magyar középiskola) művelődésszociológiai és szociálpszichológiai mércével mérve is igen mély, alapos és egészen új tényeket és összefüggéseket feltáró, a sűrű leírást is kiválóan al-

¹ Techno-house szubkultúra és az iskolai nevelés, *Iskolakultúra*, 2003. 9. sz.

Könyvekről

kalmazó kulturális antropológiai kutatáson alapuló „jelen-jelentés”. A tanulmány lezáró kérdésekkel és problémákkal már az előző írások is foglalkoztak, s részben választ is adtak ezekre.

A kötet sokak számára valószínűleg majd legérdekesebbnek talált írása (*Moszlím emberképek és pedagógiák*), mely a moszlím emberképekkel és pedagógiákkal foglalkozik, példát kínál az ezt megelőző tanulmányban regisztrált hiány pótlására és jelezve, hogy a pécsi egyetemi tanárképzésbe már belekerült a moszlím neveléstörténet vázlatos bemutatása. Ebből az írásból megtudjuk, hogy mediterráneum, és az őt körbevevő világ elkülönülése utáni második (a két egyházszakadást megelőző) kulturális hasadás éppen a moszlím–keresztény elválasztódás volt. Bár a két vallás gyökere közös, és filozófiai világképe hasonló és mindkettőt a szakrális gondolkodás jellemzi, mégis kétféle tudás jön létre. A teológiai-központú nyugati keresztény tudás mellett – térben is egészen közel – megjelenik az alternatíva: a racionális tudományokból gazdagabban építkező moszlím tudás, és az ennek megfelelő ember- és gyermekkép.

A mai magyar pedagógiai szaksajtóval foglalkozó írások közül az első igen érdekes módszert választ: Nagy József munkásságának a pedagógiai szaksajtóban mutatkozó lenyomatának tükrében elemzi a hazai szaksajtót, részletesebben a Pedagógiai technológiát, az Edukációt és az Iskolakultúrát. A *pedagógiai sajtó szerepvállalásai a hazai neveléstudományban* című írás pedagógiai szaksajtó tipológiájának felvázolásával indít, melynek főbb dimenziói a szakmai közéletiség és tudományosság, a jelenre és a jövőre vonatkoztatottság, a gyakorlatiasság és a teoretikusság. A szerző a társadalmi és diszciplináris erőtér sajátos vonásaival próbálja magyarázni, hogy miért lehet szükség a 160.000 pedagógus számára 100 szaklapra. A hagyományos, herbartiánusnak jellemezhető, normatív hagyományoknak és a kísérleti pedagógia hagyományoknak, valamint az aktuális pedagógiai problémák föltérképezésére és megoldására vállalkozó irányzatoknak is megvannak a maguk lapjai, és ezen kívül még más, sokszor merőben pragmatikus szempontok és érdekek is alakítják a lapstruktúrát. Legalább ennyire fontos megállapítása ennek a tanulmánynak, hogy a tudomány és a szaksajtó, valamint a pedagógiai gyakorlat bizonyos területei és a szaksajtó között ma még – ha egyáltalán létrejön – akadozik a párbeszéd, az oda-vissza hivatkozás. A sokat ígérő *Folyóiratok szerepe a tudás közvetítésében* című írás némi csalódást okoz a többet váró olvasónak, ugyanis ebben – el kell ismerni, igen kulturáltan – a szerző saját folyóiratát propagálja, vagyis, bocsánat, tudományfilozófiai és tudásszociológiai kontextusban próbálja láttatni. Kár, hogy a kötet kiváló szerkesztője (*Sz. Molnár Szilvia*) a végére kissé ellankadt, s nem figyelmeztette a szerzőt, hogy az Iskolakultúráról már (igaz, kissé más kontextusban, de hasonló terjedelemben) esett szó egy előző írásban, és ahhoz képest ebbe kevés „bővítmény” jutott.

Nem vitatva az előszót író Nagy Péter Tibornak azt a megállapítását, hogy „a kötet hét tanulmánya – a tematika különbözőségei ellenére egységes szemléletet hordoz s kultúrhistorológiai jellegű”, megkockáztatom megállapítani, hogy két eléggé különböző „historia” került ebbe a „kolligátumba”. Az is igaz, vitatkozom önmagammal, úgy is lehet értelmezni ezt a könyvecskét, hogy betekintheztünk a szerző műhelyébe, az előleget kaptunk az eljövendő „homogén” opuszokból. Maradjunk ennél a hipotézisnél.

Kamarás István